

5. Яблонський В. А. Щодо концепції реформування вищої освіти в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://www.ansu.org.ua/index.files/Artides/Jablonskiy.htm>

6. Goldstein, H. (1992) Recontextualising Mental Measurement. ICRA Research Working Paper: University of London Institute of Education.

7. Resnick, L.B. and Resnick, D.P.(1992) Assessing the thinking curriculum: new tools for educational reform. In Gifford, b. and O'Connor, M.(eds) Changing Assessments: Alternative Views of Aptitude, Achievement and Instruction. London: Cluver Academic.

РЕЗЮМЕ

В. И. Стативка. Актуальные проблемы реформирования системы высшего образования: аналитическое мнение юных научных работников.

В статье анализируется одна из актуальных проблем реформирования образования – преимущества и недостатки оценивания учебных достижений студентов в условиях кредитно-модульного обучения в Украине. Предлагается вариант повышения эффективности оценивания и адаптации 100-балльной системы к национальной.

Ключевые слова: актуальные проблемы реформирования образования, оценивание учебных достижений студентов, цели оценивания, национальная система оценивания.

SUMMARY

V. Stativka. The actual problems of reforming the system of evaluating students' academic success.

One of the actual problems of reforming education, the problem of evaluating students' academic success is analyzed in the article. Having analyzed the experience of foreign and native researchers, the author suggests the optimal method of adapting the European 100-point system of evaluation to the national one.

Key words: reform of High Educational system, system of student academic achievement evaluation, a 100-point system of evaluation, national system of evaluation.

УДК 378.016:7.03: [005]

Н. В. Сулаєва

Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка

МЕНЕДЖМЕНТ НЕФОРМАЛЬНОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

У статті обґрунтовано доцільність надання студентам педагогічних навчальних закладів III – IV рівнів акредитації неформальної освіти. Висвітлено найбільш важливі аспекти менеджменту неформальної мистецької освіти. Подано визначення та основні характеристики неформальної мистецької освіти. Зосереджено увагу на цілях, змісті та способах діяльності керівників та учасників неформальних художньо-творчих колективів.

Ключові слова: менеджмент, неформальна мистецька освіта, художньо-творчі колективи.

Постановка проблеми. Входження України у світовий та

європейський контекст вимагає від педагогічної науки й практики осучаснення підходів до професійної підготовки майбутніх учителів, на яких лежить значна частка відповідальності за формування молодого покоління нашої держави.

Одним із важливих компонентів цілісного розвитку майбутнього педагога, що впливає на підвищення культурного потенціалу всього суспільства, є неформальна мистецька освіта у художньо-творчих колективах. У тісній взаємодії з формальною вона утворює відповідне соціокультурне середовище, ефективність позитивного впливу якого в педагогічному університеті визначається компетентнісним підходом до управління цією неоднорідною й багатофункціональною інфраструктурою.

Аналіз актуальних досліджень. Науковою основою для розвитку менеджменту (з англ. management – «управління») як науки стала теорія «наукового управління» Ф. Тейлора (поч. ХХ століття), яка далі використовувалася в концепціях А. Файоля, П. Дракера, теоріях Е. Мейо, М. Фоллет, Ч. Барнарда, Г. Саймона, Д. Марча, Р. Аккофа та ін.

Ідеї управління закладами освіти в Україні розвинули науковці кінця ХХ – поч. ХХІ століття, а саме: В. Бондар, Л. Даниленко, Г. Єльнікова, Л. Карамушка, В. Крижко, В. Маслов, В. Пікельна, Є. Хриков.

Різні аспекти неформальної освіти в нашій державі та за кордоном висвітлюють у своїх працях В. Александров, О. Асмолов, Т. Білобровко, С. Болтівець, В. Давидова, В. Лешер, С. Мирвода, Н. Ничкало, О. Огієнко, А. Фоміна, А. Щетініна та ін.

В ефективності соціокультурного впливу на особистість переконують численні дослідження видатних науковців: Ю. Вишневського, М. Єгорова, Л. Когана, В. Конєва, Ю. Мануйлова, Т. Матюхіної, Л. Михайлова, С. Шацького. У працях наголошується на важливості «активного педагогічного процесу», який відбувається в повсякденному житті людини в соціально-культурному оточенні.

Незважаючи на посилення інтересу до різних аспектів підготовки менеджера освіти та досліджень сучасної педагогічної науки про важливість неформального навчання людини впродовж життя, системні розвідки з питань управління неформальною мистецькою освітою майбутніх педагогів в Україні не проводилися.

Мета статті – висвітлити найбільш важливі аспекти менеджменту

неформальної мистецької освіти у художньо-творчих колективах педагогічного університету.

Виклад основного матеріалу. Досвід європейських країн за останні десять років свідчить про те, що ефективність професійної підготовки вчителя підвищується за умови взаємодії формальної освіти з неформальною. У рекомендаціях Асамблеї Ради Європи «Про неформальну освіту» (2000 р.) наголошується на важливості неформальної освіти як частини концепції неперервного навчання, що дає молоді й дорослим можливість виробляти погляди й набувати та підтримувати уміння і навички, які є обов'язковими для адаптування в постійно змінному середовищі.

Доцільність організації неформальної мистецької освіти в педагогічних навчальних закладах III – IV рівнів акредитації у художньо-творчих колективах іноді вважається сумнівною. Це викликано певними стереотипами ставлення окремих викладачів і навіть адміністраторів педагогічних університетів до мистецької діяльності студентів порівняно з навчальною. Звичайно, неформальна освіта не може і не повинна замінювати формальну, оскільки саме формальна створює фундамент педагогічних знань, умінь і навичок, формує вчителя як фахівця в певній галузі наук, розвиває педагогічний стиль мислення, сприяє загальному становленню та є визначальною в реалізації виховного впливу на особистість майбутнього фахівця.

Разом з тим професійна підготовка майбутнього педагога постійно вдосконалюється та збагачується за рахунок найновіших та найефективніших теоретико-практичних здобутків вітчизняної і зарубіжної педагогічної науки. Одним з таких є неформальна мистецька освіта в системі професійної підготовки вчителя – добровільна мистецька діяльність особистості, що здійснюється паралельно до формального навчання у вищому педагогічному закладі освіти, реалізується здебільшого в мистецьких колективах (вокальному ансамблі чи хорі, танцювальному колективі, драматичному гуртку, літературній чи художній студії тощо) і не супроводжується видачею документа.

Створювати та підтримувати такі форми в університеті не просто. Тому менеджером неформальної мистецької освіти має стати керівник, який «пройшов спеціальну підготовку й усвідомлює, що він є представником окремої професії, а не просто... педагогом, який здійснює управлінську діяльність» [1, 13].

Зазначимо, що «менеджмент в освіті є складовою загального менеджменту за професійною ознакою і характеризується впливом суб'єкта управління (керівник закладу чи установи освіти) на об'єкт управління (навчально-виховний та управлінський процеси, які здійснюються в закладах (установах) освіти, що знаходяться в стані постійного розвитку), у результаті якого відбувається якісна зміна об'єкта управління і підвищується рівень його конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг» [7, 484].

Як одна з функцій управління, менеджмент в освіті характеризується процесом цілеспрямованого впливу суб'єкта управління на об'єкт управління. У неформальній мистецькій освіті переважає суб'єкт-суб'єктна індивідуально-креативна парадигма діяльності. Тому визначальними рівнями взаємодії менеджера, керівників та учасників художньо-творчих колективів у неформальній мистецькій освіті є співпідпорядкування, співробітництво та співтворчість як найвищий рівень педагогічної взаємодії, які сприяють повній самореалізації та саморозвитку всіх учасників процесу.

Результативність такої взаємодії залежить від бездоганного виконання суб'єктами своїх функцій. Менеджмент неформальної мистецької освіти, як і освіти в цілому, включає такі структурно-функціональні компоненти: мету, суб'єктів діяльності (менеджер, керівники та учасники художньо-творчих колективів), зміст та способи діяльності.

Виходячи з мети неформальної мистецької освіти – задоволення соціокультурних та освітніх потреб особистості, розвиток здатності жити в сучасному соціумі, зберігаючи індивідуальні особливості, проведення з користю та захопленням вільний час, маємо групу функцій щодо цілей менеджменту неформальної мистецької освіти. Вона включає:

- роботу менеджера з організації художньо-творчих колективів для надання неформальної мистецької освіти;
- формування високопрофесійного мистецького керівництва таких колективів;
- побудову відповідних морально-психологічних, соціально-педагогічних взаємин між учасниками процесу;
- створення відповідного соціокультурного середовища в педагогічному університеті.

Організація менеджером художньо-творчих колективів для здійснення

неформальної мистецької освіти в університеті повинна розпочинатися з вивчення пропозицій, адже функції «замовника» освітніх послуг виконують у цьому випадку студенти, які мають різноманітні погляди, уподобання, бажання, нахили та здібності. Саме вони, а не менеджер неформальної мистецької освіти на перших етапах створення художньо-творчих колективів визначають напрям власної мистецької діяльності (ансамбль сучасного чи бального танцю, рок-група, камерний хор чи фольклорний колектив, гурток різьблення по дереву чи ткацтва тощо).

Інша справа, коли в університеті існують різноманітні творчі колективи і новоприбулий студент має можливість вибрати один з них. Як правило, фундамент для реалізації неформальної мистецької освіти закладений у системі навчально-виховної роботи в педагогічних навчальних закладах III – IV рівнів акредитації і на ньому успішно діють високопрофесійні колективи художньої самодіяльності, гуртки, секції, театри, групи, які сьогодні потерпають через різні об'єктивні і суб'єктивні причини.

У такому разі функція менеджера неформальної мистецької освіти полягає в тому, щоб правильно та вчасно змоделювати, організувати процес залучення молодих людей до мережі художньо-творчих колективів, які функціонують в університеті, та забезпечити можливість їх систематичного відвідування.

Не менш важливим є добір високопрофесійного керівництва художньо-творчих колективів та здійснення «м'якого» управління їхньою діяльністю. Зважаючи на те, що основним завданням взаємодії формальної та неформальної мистецької освіти є створення умов для розвитку особистості майбутнього педагога, активного, із власним життєвим досвідом, поглядами на життя, бажаннями й прагненнями, ставленням до суспільних і культурних явищ, керівник мистецького об'єднання повинен бачити учасника саме таким і передавати йому знання засобами різних видів мистецтв, апелюючи до почуттів і емоцій.

Наголосимо, що повага до особистості, захоплення справою, постійний творчий пошук є важливими ознаками авторитету керівника та визначають успішність діяльності неформального мистецького колективу.

Як уже зазначалося, в педагогічних навчальних закладах III – IV рівнів акредитації України функціонує значна кількість різноманітних колективів художньої самодіяльності. В умовах економічної скрути вони здебільшого

тримаються на професіоналізмі, відданості справі та авторитеті керівників.

Зберігаючи найкращі традиції роботи зі студентським колективом, митці досягають високих результатів у мистецькій діяльності і разом з тим сприяють професійному становленню майбутнього вчителя. Тому тісне поєднання формальної та неформальної мистецької освіти в педагогічному університеті має спиратися на традиційний підхід до професійної підготовки майбутнього вчителя – систему виховної роботи в педагогічних університетах з розгалуженою мережею художньо-творчих колективів.

Їх діяльність упродовж багатьох років стала традиційною і справляє значний вплив на формування позитивних міжособистісних відносин. Оптимальне поєднання інноваційного (організація неформальної мистецької освіти в художньо-творчих колективах) і традиційного (складові виховної роботи в навчальному закладі) підходів до професійної підготовки педагога дасть змогу зберегти морально-психологічний клімат між досвідченими та новими учасниками процесу.

Менеджер неформальної мистецької освіти в педагогічному університеті має враховувати, що діяльність неформальних художньо-творчих колективів повинна ґрунтуватися на таких принципах:

- свободи вибору освітньої діяльності;
- соціокультурної спрямованості;
- особистісно-діяльного характеру освітнього процесу;
- гуманізму;
- демократизму;
- культуровідповідності;
- зв'язку з практикою;
- гнучких програм, розкладу і місця проведення тощо.

Тому він не повинен допускати втручання будь-кого з керівництва навчальним закладом у творчий процес неформальних художньо-творчих колективів. Саме на нього покладається відповідальність за дотримання принципів та реалізацію функцій неформальної мистецької освіти, а саме:

- підвищення активності майбутнього фахівця;
- виховання почуття національної свідомості студента педагогічного університету;
- допомога в поглибленні знань, умінь і навичок для високорезультативної майбутньої професійної діяльності;

– залучення до молодіжної політики (молодіжні ради, молодіжні парламенти, студентське, університетське, міське, обласне, державне самоврядування).

Результативність неформальної мистецької освіти в педагогічному навчальному закладі III – IV рівнів акредитації залежить від усвідомлення важливості цієї справи всіма членами колективу – від ректора до куратора академічної групи. Їх спільна діяльність сприятиме створенню відповідного соціокультурного середовища в педагогічному університеті.

Тому визначально важливим структурно-функціональним компонентом менеджменту неформальної мистецької освіти є суб'єкти діяльності (менеджер, керівники та учасники художньо-творчих колективів). Насамперед відповідальність покладається на менеджера, який повинен володіти:

- загальнопедагогічними;
- комунікативними;
- аналітичними;
- творчими;
- організаторськими;
- лідерськими типами якостей і навичок.

Йому необхідно працювати з особливим контингентом творчих особистостей – керівниками мистецьких колективів. Вони, як правило, мають на все власну, чітко визначену, непохитну думку. У роботі з ними не може бути ні відкритого, ні закритого примусу. Вся діяльність має базуватися на усвідомленні важливості справи та «м'якому» керівництві.

Зазначимо, що владні повноваження менеджера у неформальній мистецькій освіті не передбачають постанови чітких завдань (займатися лише певним видом мистецької діяльності, вивчити конкретний твір, дати визначену кількість концертів на рік чи виступити на певному концерті), а отже, не потребують їхнього виконання, тим більше не вимагають жорсткого контролю та накладання санкцій. «М'яке» керівництво передбачає сприяння організації та розвитку бажаної для студентської громади, колективів підтримки в репетиційній та концертній діяльності.

Важливим є той факт, що у процесі неформальної мистецької освіти виникає можливість викладати не тільки професійним художникам, музикантам, хореографам, драматургам, поетам, письменникам та ін., а й

самим студентам – «фахівцям» нових молодіжних рухів та напрямів, які передають один одному знання, уміння і навички мистецької діяльності молоді сьогодення.

Зважаючи на це, менеджер не може повністю «відпускати ситуацію», адже одним із завдань неформальної мистецької освіти у педагогічних закладах III – IV рівнів акредитації є відповідність діяльності таких колективів духовним цінностям людини, неприпустимість переходу межі від сучасного молодіжного мистецтва до проявів псевдодуховності та псевдоморальності. Тому ми наголошуємо не на відсутності управління, а на «м'якому» керівництві.

Важливим аспектом роботи цих колективів є встановлення меж, критеріїв поведінки, стилю спілкування, корпоративної культури між студентами, викладачами, акомпаніаторами, асистентами та ін. Лише спільний пошук вимог до власної діяльності менеджером, керівниками, учасниками художньо-творчих колективів та їх дотримання може сприяти професійному зростанню майбутніх педагогів, усвідомленню ними важливості дотримання прийнятних у суспільстві норм та правил поведінки.

Зміст діяльності неформальних художньо-творчих колективів має визначатися цілями морального, естетичного, громадянського, патріотичного, фізичного, екологічного, інтелектуального та інших видів розвитку особистості, тобто завданнями формування високодуховних людей, здатних до збереження та збагачення національних цінностей українського народу.

Крім того, виховний вплив на особистість традиційно справляється у процесі отримання формальної освіти, на неформальну ж мистецьку освіту покладається завдання стимулювання процесів самовизначення, саморозвитку та самовиховання майбутнього педагога, першооснови яких закладаються у формальній освіті.

Процес «м'якого» управління неформальними художньо-творчими колективами ускладнюється ще й тим, що неможливим є визначення чіткого змісту їх діяльності. Оскільки в неформальних колективах (на відміну від формальних) зміст не обмежується типовими програмами, то з'являється можливість реагувати на запити й потреби, які в молодих людей швидко змінюються, та оволодівати саме тими знаннями і вміннями, які є актуальними у наш час, не чекаючи, доки відповідні теми

з'являться в типових навчальних програмах. Керівники мають право вільно обирати види діяльності, твори та проводити заняття, які відповідають запитам сучасної молоді. Причому ці запити можуть бути різноманітними й необов'язково мати молодіжне спрямування.

У цьому випадку відповідальність покладається на менеджера та керівників колективів, які, організовуючи презентацію власних досягнень (виставка грамот за перемогу чи участь у конкурсах і фестивалях, висвітлення географії поїздок по Україні чи за кордон), у концертній діяльності перед студентами-першокурсниками зуміють зацікавити мистецькою діяльністю саме цих колективів.

Залучення майбутніх учителів до отримання неформальної мистецької освіти дасть можливість задовольнити потреби конкретної людини, використовуючи потенціал її вільного часу, зокрема:

- стимулювати творчу активність;
- впливати на гармонізацію психоемоційного та фізичного стану;
- зберігати неповторну індивідуальність;
- узагальнювати життєвий досвід, співвідносити його із системою цінностей, які історично склалися в державі та сьогоденному молодіжному середовищі;
- самостійно оцінювати власні дії, події, ситуації та будувати відповідні відносини з молодіжним оточенням;
- активно і діяльно засвоювати різні види мистецтв, прогнозувати можливості їх використання у професійних ситуаціях;
- по-новому сприймати наукові знання з їх тенденцією до різноманіття тощо.

«М'яке» управління керівниками художньо-творчих колективів сприяє створенню вільного простору для мистецької діяльності. Високопрофесійний митець має змогу працювати зі студентами так, щоб створити атмосферу радості, довіри, взаємоповаги, взаєморозуміння, дружби за рахунок наявності спільних думок, уподобань, обдарувань. Крім того, рівень мистецької діяльності і творчої активності учасників неформальних колективів порівняно з формальними може виявитися вищим, робота ефективнішою та результативнішою, що підвищить рівень готовності майбутніх фахівців до педагогічної діяльності.

У процесі взаємодії формальної та неформальної мистецької освіти

активізуються важливі механізми соціалізації та виховання майбутнього педагога: ідентифікації (студент зможе ототожнювати себе з певною групою суб'єктів – молодіжним музичним, хореографічним, образотворчим, драматичним, літературним об'єднанням), емпатії (підсилить прагнення та можливість відчуття емоційного стану підлітка), сублімації (навчиться переносити інстинктивний потяг, потребу, що не може бути задоволена, на активну діяльність у творчій сфері) тощо [6].

Усвідомлення важливості узгодження керованих та некерованих процесів соціального формування особистості, а також протистояння у разі потреби стихійним соціальним впливам стимулюватиме майбутнього педагога до поглиблення знань, набуття нових умінь і навичок роботи з учнями, а також до пошуку шляхів здобуття авторитету серед молодого покоління. У цьому випадку неформальна мистецька освіта дасть можливість суттєво доповнити формальну освіту студента та отримати додаткові інформаційні джерела для становлення високопрофесійного фахівця.

Отже, менеджмент неформальної мистецької освіти студентської молоді педагогічних закладів спрямовується на розв'язання однієї з найактуальніших проблем сучасності – виховання високоморальної людини шляхом наставництва, взаємодії, організованого соціокультурного середовища, що сприяє гармонізації особистості, формуванню внутрішнього світу молодшої людини.

Висновки. Професійна підготовка майбутніх педагогів є прагматично орієнтованою і передбачає формування чітко визначених професійних компетентностей. Неформальна освітня діяльність студентів гармонізує прагматично орієнтовану професійну підготовку та генетично закладену потребу у креативному розвитку особистості. Крім того, вона доповнює та збагачує освітній рівень студента, формує навички продуктивного (в контексті розвитку) проведення вільного часу. Тобто неформальна мистецька освіта сприяє зростанню якості освітньої діяльності вищого навчального закладу, оскільки формує вміння забезпечувати духовний розвиток особистості, що набуває пріоритетного значення в умовах неперервного навчання. Менеджмент неформальної мистецької освіти в педагогічних університетах має характеризуватися суб'єкт-суб'єктною індивідуально-креативною парадигмою діяльності, структурно-функціональними компонентами (метою, суб'єктами діяльності, змістом та

способами діяльності) та ґрунтуватися на позитивних надбаннях вітчизняної системи професійної підготовки майбутніх педагогів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Карамушка Л. М. Психологічні основи управління в системі середньої освіти : навч. посіб. / Л. М. Карамушка. – К. : ІЗМН, 1997. – 180 с.
2. Коломінський Н. Л. Психологія менеджменту в освіті (соціально-психологічний аспект) : [монографія]. / Наум Львович Коломінський. – К. : МАУП, 2000. – 286 с.
3. Комаровська О. А. Мистецька освіта / О. А. Комаровська, Л. М. Масол // Енциклопедія освіти / [гол. ред. В. Г. Кремень]. – К. : Хрінком Інтер, 2008. – С. 504 – 505.
4. Кравченко Л. М. Неперервна педагогічна підготовка менеджера освіти : [монографія]. / Любош Миколаївна Кравченко. – Полтава : Техсервіс, 2006. – 420 с.
5. Науменко Р. А. Неформальні об'єднання дітей і молоді / Р. А. Науменко // Енциклопедія освіти / [гол. ред. В. Г. Кремень]. – К. : Хрінком Інтер, 2008. – С. 584 – 585.
6. Отич О. М. Мистецтво у розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога професійного навчання: комплекс навчально-методичного забезпечення викладання психолого-педагогічних дисциплін. Ч. 2 / Олена Миколаївна Отич. – Полтава, 2006. – 150 с.
7. Сбруєва А. А. Менеджмент в освіті / А. А. Сбруєва // Енциклопедія освіти / [гол. ред. В. Г. Кремень]. – К. : Хрінком Інтер, 2008. – 1036 с.
8. Сулаєва Н. В. Мистецько-освітні стратегії підготовки вчителів початкових класів : навч.-метод. посіб. / Н. В. Сулаєва. – Полтава : Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, 2009. – 109 с.
9. Шевченко Г. П. Неформальна освіта / Г. П. Шевченко // Енциклопедія освіти / [гол. ред. В. Г. Кремень]. – К. : Хрінком Інтер, 2008. – С. 583 – 584.

РЕЗЮМЕ

Н. В. Сулаєва. Менеджмент неформального художественного образования в педагогическом университете.

В статье обоснована целесообразность предоставления студентам педагогических учебных учреждений III – IV уровней аккредитации неформального образования. Освещены наиболее важные аспекты менеджмента неформального художественного образования. Дано определение и основные характеристики неформального художественного образования. Акцентировано внимание на целях, содержании и способах деятельности руководителей и участников неформальных художественно-творческих коллективов.

Ключевые слова: менеджмент, неформальное художественное образование, художественно-творческие коллективы.

SUMMARY

N. Sulaieva. Management of non-formal education at pedagogical university.

The expedience of non-formal education getting by students of pedagogical educational establishments accredited on III-IV levels is done in the article. The most important aspects of non-formal education management are shown. The main attention is paid to forms, goals and ways of activity of chiefs and participants of non-formal aesthetical-artistic groups.

Key words: management, non-formal artistic education, aesthetical-artistic groups.